

Нос Є.В.

студентка,

Академія адвокатури України

СОЦІАЛЬНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ДІТЕЙ

На сучасному етапі, з урахуванням соціально-економічних перетворень, що відбуваються в Україні, охорона особи, її прав і свобод є одним з найпріоритетніших напрямків, що потребують суспільного втручання. У цивілізованому суспільстві необхідність охорони сім'ї, материнства і дитинства не ставиться під сумнів, адже саме благополуччя окремо взятих осередків соціуму і кожної конкретної дитини забезпечує стабільне майбутнє держави. Важливу роль в питаннях охорони материнства, дитинства та сім'ї відіграє встановлення кримінальної відповідальності за такі суспільно небезпечні діяння, які посягають на інтереси неповнолітніх та сімейні відносини.

Кримінально-правовий захист суспільних відносин через застосування кримінальної відповідальності за посягання на них має здійснюватися лише у випадках, коли інші форми правового захисту не здатні досягти відповідного результату та відповідно призначення кримінальної відповідальності має встановлюватись лише на достатніх підставах.

Кримінологічний чинник соціальної обумовленості кримінально-правового захисту суспільних відносин через встановлення кримінальної відповідальності за посягання на них складається з двох факторів: суспільної небезпечності та поширеності діянь. У свою чергу, суспільна небезпечність визначається характером, тобто важливістю, цінністю для суспільства тих чи інших суспільних відносин, та ступенем. Останній залежить від ряду обставин, до яких, зокрема, належать тяжкість суспільно небезпечних наслідків, можливість повного відшкодування шкоди завданої діянням, форма та ступінь вини тощо [1, с. 28].

Злочини проти дітей можна віднести до таких, що викликають суспільний резонанс та в цілому характеризуються достатнім рівнем

їх суспільної небезпечності. До всього цього додається і сучасна статистика злочинів проти дітей, за якою вони визначаються як такі, що є дуже поширеними. Так, за даними Національної поліції, упродовж 2018 року було скоєно 4,3 тисячі злочинів відносно дітей, від яких постраждали 4,7 тисяч дітей [4].

До всього зазначеного вище можна зазначити і міжнародний чинник соціальної обумовленості криміналізації злочинів проти дітей, про визначення якого говорить достатня кількість нормативно-правових документів в сфері захисту дітей, зокрема: Конвенція ООН про права дитини; Віденська декларація та програма дій, що орієнтують на зміцнення національних та міжнародних механізмів і програм захисту й охорони дітей, що були піддані економічній і сексуальній експлуатації, включаючи дитячу порнографію, дитячу проституцію та інші форми сексуального насильства; Спеціальний Стокгольмський протокол до Конвенції ООН про права дитини, що вимагає прийняти особливі заходи для захисту дітей від сексуальної експлуатації; Рекомендація 1065 Парламентської асамблеї Ради Європи по торгівлі дітьми та іншими формами дитячої експлуатації; Керівні принципи ООН для попередження злочинності серед неповнолітніх тощо.

Міжнародне та українське суспільство виражає свою занепокоєність поширеністю злочинів проти дітей та їх негативним впливом на суспільство в цілому.

Також не можна не оминати своєю увагою зумовленість соціальної обумовленості кримінальної відповідальності за злочини проти дітей історичним чинником, адже досліджуючи законодавство в сфері захисту дітей ретроспективно, можна визначити що криміналізація посягань на дітей має давні витоки та спостерігається чітка тенденція посилення кримінально-правової охорони цих цінностей на різних етапах суспільного розвитку.

Зазначене вище дає змогу стверджувати, що криміналізація посягань на дітей в Україні є соціально обумовленою та визначається необхідність виділення системи правових засобів запобігання злочинам проти дітей. За словами Л. Чернозуба, у сформованій на сьогодні системі правових засобів запобігання злочинам проти дітей можна виділити як переваги, так і недоліки. До основних переваг

можливо віднести: створений масив нормативно-правових актів у сфері забезпечення прав дитини; сформовану систему органів, діяльність яких пов'язана із захистом прав дитини; активізацію роботи зазначених органів, громадських організацій та шкіл щодо запобігання злочинам проти неповнолітніх; приділення значної уваги віктимізації дітей, зокрема, шляхом максимального влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, до сімей. Серед головних недоліків такої системи слід виділити такі: наявність прогалин та колізій у нормативно-правових актах; проблеми з координацією діяльності зазначених органів; кризу інституту сім'ї та моральних цінностей та ін. Заходи запобігання злочинам проти дітей мають свою специфіку залежно від сфери злочинів, віку дітей, середовища, в якому вчиняються ці злочини (у школі, сім'ї, у колі друзів, в Інтернет-мережі, у зовнішньому середовищі) та низки інших обставин. Подальша розробка питань запобігання цим злочинам потребує об'єднання зусиль кримінологів зі спеціалістами у галузі психології, соціології, медицини, комп'ютерних технологій та інших наук [5, с. 512].

Список використаних джерел:

1. Белова О.І. Кримінально-правова характеристика системи злочинів проти сім'ї та неповнолітніх : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2006. 186 с.
2. Євтеєва, Д.П. Кримінально-правова охорона дитинства в Україні: тенденції законодавчого реформування та напрями подальших змін. URL: <http://dspace.lduvs.edu.ua/bitstream/123456789/91/1/6.pdf> (дата звернення: 19.02.2020). – Назва з екрана.
3. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Скільки дітей у 2018 році заявили про насильство: дані поліції. URL: 24tv.ua/skilki_ditey_u_2018_rotsi_zayavili_pro_nasilstvo_dani_politsiyi_n1105289 (дата звернення: 19.02.2020). – Назва з екрана.
5. Чорнозуб Л.В. Система правових засобів запобігання злочинам проти дітей. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : монографія / за ред. О.В. Козаченка, Є.Л. Стрельцова; МОН України, НУ «ОЮА», Каф.крим. права та ін. крим.-прав. дисциплін Миколаїв. ін-т. права, ПРЦ НАПрНУ, ГО «Всеукр. Асоціація крим. права». Миколаїв : Іліон, 2016. С. 499–514.